

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

La cestiunea

destituirii *Î. P. S. D. Ghenadie Metropolitul Primat al României.*

Dilele trecute s'a petrecut în România un act, care a strâpus în cea mai mare agitațiune întregă țera. Precum vedem din jurnale încă de mai nainte au esistat între Înalt Pré Sântitul Domn Ghenadie Metropolitul-Primat al României și între unii membrii ai sfântului sinod presidat după lege de Dênsul unele divergințe. Astfeliu de divergințe între ômenii bisericeii, cari după missiunea lor chemați sânt a reprezenta „pre pământ pace și între ômeni bunăvoire“ se împacă și complanéză ușor. Din nefericire însă, așa se vede divergințele în cazul de față au provenit din punctul de vedere de partid în politica militantă de stat, și au esbucnit în o formă regretabilă, carea a vătâmat, și vatâmă greu sêmțul de pietate al credincioșilor și prestigiul bisericeii. În loc de a-se împăca pe calea lor canonică divergințele, de cari vorbim, — așa se vede, în cazul de față cu ingerința puterii de stat, s'a dat o grea lovitură bisericeii.

S'a conchemat adecă la timpul sêu prin *Î. P. S. D. Metropolit Primat* în sensul legii sfântului sinod al României în sesiunea de primavară a anului curent; și mai mulți dintre membri n'au participat la ședințe. Nefind Pré Sântiții Archierei la ședințe prezenți în numărul cerut de regulament, sinodul nu și-a putut rezolvi agendele. Din incidentul acesta regretabil *Î. P. S. D. Metropolit Primat* a cerut pre calea sa un decret regal pentru închiderea sesiunii. În loc de acest decret sinodul s'a întrunit sub presiul *Î. P. S. Domn Metropolit al Moldovii Iosif*, cu abatere dela regulamentul sinodal. În acest sinod astfeliu întrunit trei dintre membrii sinodului au ridicat acasă în contra *Î. P. S. D. Metropolit Primat* ridicând în contra Dênsului mai multe învinuiri. Pre basa acestei acuse sfântul sinod a și decis suspendarea dela oficiu a Înalt Pré Sântitului Domn Metro-

polit-Primat Ghenadie, și a instituit o locotenență pentru girarea agendelor Metropoliei. Decisul acesta luat de sfântul sinod, în carele au participat și acusătorii ca judecători, a fost apoi subșternut prin guvernul României Majestății Sale Regelui Carol, și a obținut aprobarea.

După acêsta s'a proces la resolvirea meritoria a cauzei; și Metropolitul Primat a fost citat înaintea sinodului, din carele făceau parte, ca judecători și acusătorii. Înalt Pré Sântia Sa cedând citațiunii s'a prezentat, ca sê-se justifice. Voind sê între în sala, în carele ținea sfântul sinod ședință, apêrătorii, cu cari se prezentase, nu au fost admiși. S'a prezentat deci singur, și și-a făcut excepțiunile asupra modului, cum este compus forul judecătoresc, excepționând adecă pre acusatori de a participa la sinod și prezentând o justificare în scris asupra actului de acasă. Excepțiunile făcute de *Î. P. S. S.* în contra constituirii sinodului nu au fost însă luate în considerare; ér justificarea în scris nu s'a cetit. În loc de acêsta fără cercetare, și fără a-se procede, și căuta, dacă învinuirile ridicate în contra *Î. P. S. S.* sustau sau nu, sânt întemeiate, seau nu pre doveđi cerute de canône, s'a adus cu o grabă, după noi nejustificabilă sentință în merit de destituire de un sinod, în carele au participat ca judecători și acusătorii Înalt Pré Sântiei Sale. Prin acêsta sentință *Î. P. S. D. Metropolit Primat al României Ghenadie* a fost destituit din funcțiune și degradat la starea de simplu monach, și apoi transportat cu asistență polițială la mânăstirea Căldărușani.

Faptul acesta a produs în întregă țera o nemulțămire și mâchnire generală, mâchnire, căreia i-s'a dat espressione prin mai multe întruniri ținute în Bucuresci și în alte orașe ale țerii, și în mai multe petițiuni subșternute Majestății Sale Regelui Carol; ér pre astăđi este proiectat un peregrinagiü din diferite părți ale țerii la mânăstirea Căldărușani pentru a cere binecuvântarea Înalt Pré Sântiei Sale.

Am înegistrat până aci faptul regretabil, pre-

cum l'am cetit din jurnale, și fără a-ne permite nici cea mai mică ingerință în acésta cestiune, credem, că nu greșim, dacă cutezăm a afirma, că faptul acesta este un bolnăvicios simptom asupra stării bisericii din regatul României. Nu cunoșcem nici referințele nici împrejurările mai de aproape. Un lucru însă credem, că suntem datori a-l accentua și anume că în biserica noastră nici una din fețele bisericesci, nu este permis a-se judeca, fără a-i-se fi dovedit și constatat judecătorește vre o vină prin forul judecătoreșc competent după dispusețiunile canonice ale bisericii noastre.

În cazul de față nu s'a proces astfel, și în acésta noi vedem, că s'a dat bisericii o lovitură din cele mai grele, lovitură, care în interesul bisericii și al țării trebuie grabnic reparată.

Sperăm, că cei chemați vor sci, să repareze ceea ce pripit s'a făcut, și implorăm ajutorul lui Dumnezeu asupra sfintei sale biserici.

Instituirea lui Atanasiu de Metropolit, și cele ce au urmat după acésta.

(Contin. și fine).

La opozițiunea clerului și poporului ortodocs din Transilvania contra unirii cu biserica Romii s'a alăturat și clerul și poporul din părțile adnece. Așa Episcopul român Iosif Stoica din Maramureș a protestat împreună cu sinodul eparchiei sale în contra unirii, dechiarând categoric, că dânsul și clerul și poporul eparchiei sale, basați pre sfânta scriptură și sfânta tradițiune rămân neclătiți în religiunea strămoșescă.

Nemulțămirea și resensul în contra unirii cu biserica Romii a ajuns și la cunoștința curții imperiale; și pentru liniscirea spiritelor Împăratul și Regele Leopold I sub datul 12 Decemvre 1701 emise o nouă diplomă. În acésta diplomă cu provocare la diplome emise mai nainte dechiară, ca să-se susțină cu totă tăria și serioșitatea libertatea conștiinței religioșe; și Românii li-se garantéză deplină libertate a rămâne în religiunea lor, seau a-se uni cu vre una din cele 4 confessiuni recepte. Și fiindcă împăratul înțelesese, că în Transilvania ar fi lăpătat scirea, că Curtea țintese, ca Românii să-fie siliiți a-se uni cu biserica rom. catolică, pentru siguranța păcii publice dispune, ca acésta dechiarățiune a Sa să-se publice în totă țera, și să-se observe necondiționat ¹⁾.

Pentru actul unirii cu biserica Romii, săvârșit de Atanasiu în calitate de prelat ortodocs, dânsul a

¹⁾ Decretum Imperatoris Leopoldi I ad consiliarios Transylvaniae, Dto 12 Decembris 1701.

fost escumunicat de un sinod patriarchal ținut în Constantinopol și destituit din funcțiunea de prelat al bisericii ortodocse. Decisul acestui sinod i-s'a comunicat lui Atanasiu prin Metropolitul-Esarch al țării românesce Teodosiu sub dto 3 Maiu 1702.

Prin trecerea lui Atanasiu la unire cu biserica Romii, clerul și poporul rămas credincios legii și bisericii strămoșesci a răma — fără organizațiune bisericească canonică, — îndurând cele mai mari neajunsuri și suferințe.

* * *

Reprivind asupra modului și împrejurărilor, în cari s'a inițiat actul unirii cu biserica Romii din partea lui Teofil, și s'a săvârșit prin Atanasiu spre a-ne poté forma o judecată istorică obiectivă, credem, că este trebuință să esaminăm cestiunea din următoarele trei puncte de vedere și anume:

I. Din punctul de vedere al situațiunii politice din timpul, în carele s'a inițiat și săvârșit actul unirii;

II. Din punctul de vedere al programului de viață și acțiune urmărit de poporul românesc cu începere dela colonizare; și

III. Din punctul de vedere al modului și al formii, în carea s'a săvârșit unirea cu biserica Romii.

Numai privind cestiunea din toate aceste trei puncte de vedere și cu cea mai riguroasă obiectivitate credem noi, se poté staveri o judecată adevărată istorică asupra acestei cestiuni, și în special asupra cauzei, pentru carea s'a inițiat și săvârșit de o parte din clerul românesc actul unirii cu biserica Romii, precum și asupra consecințelor.

ad. I. Spre a poté înțelege situațiunea politică din timpul lui Teofil și al lui Atanasiu vom face o scurtă privire asupra împrejurărilor și evenimentelor politice, cari s'au urmat în Ungaria și Transilvania cu începere dela bătălia dela Mohaciū (1526). După bătălia dela Mohaciū o parte dintre nobilii îndreptățiți la alegerea de rege au proclamat de rege al Ungariei în 11 Noemvre 1526 pre Ioan Zapolia, ér o altă parte a proclamat de rege al Ungariei pre Ferdinand I din casa habsburgică, carele era unchiul Mariei, reginei văduve rămase după regele Ludovic II, cădută în lupta dela Mohaciū. Între ambii regi s'au purtat timp de 12 ani crâncen resboiū pentru tronul Ungariei și anume din partea lui Zapolia cu ajutorul Turcilor. La anul 1538 însă s'a încheiat între cei doi regi pacea dela Oradea mare, în carea s'a staverit. ca Ferdinand I să stăpânescă preste Croația

și Slavonia, ér Zapolia preste Transilvania și părțile adnece din Ungaria, astfel, că după mórtea lui Zapolia Transilvania și părțile adnece din Ungaria, se trecă în posesiunea lui Ferdinand I; ér pentru casul, că după Zapolia va rămâne următorii de partea bărbătescă, — acestuia să-i se lase în posesiune bunurile familiare din Zips, și să-i se dea în căsătorie o archiducesă din casa habsburgică.

Zapolia având un prunc de partea bărbătescă (pre Ioan Sigismund) înainte de mórtea sa întemplată la 1540, chiâmă la sine câțiva magnați încreduți ai săi și li-sfătuie, să nu țină pacea dela Oradea mare, și cu ajutorul Turcilor să asigureze tronul Transilvaniei pre sêma fiului său Ioan Sigismund. Urmând sfatului lui Ioan Zapolia tutorii minoreniului Ioan Sigismund: Georgiū Martinuzzi și Petru Petrovici proclamară cu ajutorul turcilor de rege pre Ioan Sigismund, — și cu acesta se începe dominația principilor așa numiți naționali indigeni asupra Transilvaniei, carea ține până când armatei imperiale îi succede a slăbi puterea Turcilor, și respective până la mórtea principelui Mihaiū Apafi I.

Fiind susținuți în stêpânia asupra Transilvaniei așa numiți principii naționali cu ajutorul Turcilor, — după ce cu începere din anul 1683 Turcii au fost bătuti de armatele imperiale, Leopold I procese la executarea și realizarea păcii dela Oradea mare. Spre a-și asigura stêpânia asupra Transilvaniei Carol de Lotaringia din ordinul lui Leopold I ocupă în anul 1687 Transilvania sub cuvânt, ca să apere țera de Turci. Din momentul, în care armata imperială a ocupat Transilvania, principele Mihaiū Apafi până la mórtea sa întemplată în 1690 a domnit numai cu numele asupra țerii. În faptă însă stêpânia asupra Transilvaniei comandantul trupelor imperiale. La mórtea lui Apafi I fiul acestuia Apafi II era în vârstă numai de 14 ani; și Leopold I emise sub datul 4 Decembrie 1691 o diplomă, prin carea între altele enunță, că până când Mihaiū Apafi II va deveni maioren guvernul asupra Transilvaniei să-l eserceze în numele său un guvernator și 12 consilieri propuși de dieta transilvană și aprobați de densusul. La anul 1696 devenind maioren Mihaiū Apafi II abdisă de tron, primind pentru acesta în schimb unele moșii dela Leopold I, și se căsătorie cu o archiducesă din casa habsburgică.

În chipul acesta realiză Leopold I la anul 1696, adecă după 158 de ani una din condițiunile principale ale păcii dela Oradea mare încheiată între Ioan Zapolia și Ferdinand I și anume luă în posesiune

Transilvania; ér la trei ani după acesta, și anume la 1699 prin pacea dela Carlovêț cu privire la Transilvania se stipulă, ca trece în stêpânia Casei habsburgice.

Stêpânia asupra Transilvaniei era pentru Leopold I de o deosebită importanță atât că cestiune de putere din punct de vedere strategic, cât și din punct de vedere al realizării unui drept câscigat de Ferdinand I prin pacea dela Oradea-mare. Între astfelu de împrejurări, și mai cu seamă în vederea faptului, că partida calvinescă, carea sub principii așa numiți naționali fusese aprópe singură stêpână asupra Transilvaniei, se credea jignită în pozițiunea ei de mai nainte prin schimbarea politică întrevenită, în urma evenimentelor, ce se urmaseră dela anul 1687 — 1699; și din acest motiv partida calvinescă temându-și pozițiunea avută sub principii naționali era aplecată în tot momentul a-se revolta, — cutezăm a afirma, că dacă ómenii, cari în acest timp au stat în fruntea afacerilor bisericii române, ar fi sciut esploata situațiunea politică de atunci în favorul bisericii, biserica noastră ar fi putut dobândi dela Leopold I însemnate drepturi. În această convingere a noastră ne întărește pre de o parte faptul, că Leopold I în diferite diplome a întonat cu tótă puterea cuvântului, că Românilor le stă în liberă voiă a-se uni cu vre una din cele patru confesiuni recepte în Transilvania, seau a rămâne în religiunea lor de până acum neconturbați; ér pre de alta ne întărește în această convingere faptul istoric neîndoios, că sub Leopold I li-s'a asigurat sêrbilor imigrați în Ungaria și Bănat sub patriarhul Arseniu Cernovici liberul esercițiu al religiunii ortodoxe și autonomia bisericescă.

Dacă Leopold I a asigurat sêrbilor imigrați în Ungaria la 1690 însemnate drepturi bisericesci, și anume: liberul esercițiu al religiunii, folosirea calendarului vechiu iulian, scutirea preoților de a solvi deciuélă, și dreptul de a-și alege liber Metropolit, — atunci este natural, că cu atât mai vêrtos ar fi asigurat astfelu de drepturi Leopold I bisericii și poporului românesc, carele în Transilvania și în părțile adnece forma maioritarea poporațiunii, și era cunoscut din rêsboiele anteriore de bun oștean.

Judecând deci din punctul de vedere al situațiunii politice a timpului de atunci unirea lui Atanasie cu biserica Romii ni-se infățișeză, ca o mare greșelă din punctul de vedere al vieții și dezvoltării poporului românesc. Situațiunea politică a timpului nu nu-

mai că nu a fost de natură, ca să siléscă pre români la unire cu biserica Romii, ci toema din contră, repețim, dacă ómenii, cari au stat în fruntea bisericii și poporului, esploatau acea situațiune în favorul bisericii, numai încape nici cea mai mică îndoiélă sub Leopold I de sigur biserica noastră de sigur dobândia acele drepturi, cari le-a dobândit sêrbii din Ungaria și Bănat. În loc de acésta însă prin ținuta greșită a lui Teofil și Atanasiu, prin nestatornicia și deslipirea lor de credința strămoșescă s'a străpus biserica și poporul român în o situațiune, ale cărei consecințe s'au simțit, și se sênt atât de greu până în ziua de astăzi.

Prin unirea lui Atanasiu poporul românesc, carele până aci în decurs de veacuri stătuse ca stânca neclătită în fața valurilor, și lucrase în una și aceeași direcțiune pentru apêrarea legii și limbii se desparte fără vre-o necesitate nici chiar din punct de vedere politic în două tabere, din nefericire pré adesea dușmane una alteia. Consecința acestei sfâșieri se vêdu apoi îndată după actul unirii lui Atanasiu în răscolă lui Rákoczy Ferencz întêmplată între anii 1703—1711. În acéstă rescólă românii rămași credincioși legii strămoșesci luptară în armata lui Rákoczy Ferencz cu așa numiții „curuți,” ér cei uniți cu armata imperială cu așa numiții lobonți; și astfeliu la 2 ani după unire în răscolă lui Rákoczy românii se luptă între combatenți unii în contra altora.

ad II. Prin unire cu biserica Romii Atanasiu s'a abătut și fără să prevadă greutatea consecințelor a abandonat ideia conducătoare, de care fusese condus în totdeauna până aci în decursul veacurilor poporul românesc în lupta sa pentru esistență și viéță.

Poporul românesc a privit totdeauna credința strămoșescă, datinele și așezămintele religióse, de unica garanță pentru o nimerită liniă de conduită în lupta sa pentru esistență și viéță. Și fiind apêrarea legii strămoșesci idea conducătoare în viéța poporului român, pentru acésta mărétă ideia și-a împus totdeauna grele sacrificii, și a îndurat multe suferințe în decursul veacurilor. Pentru salvarea acestei linii de conduită a emigrat un însemnat număr de români din Maramurêș sub Dragoș vodă în Moldova și sub Radu Negru dela Făgăraș în Muntenia, pentru acésta a îndurat veacuri multe poporul român chiar jugul iobăgiei seculare. Pentru acéstă ideia „au fost câteva veacuri, în care o parte considerabilă a poporului românesc nu cunoscă altă vi-

éță, decât cea din familiă și din biserică. Spre a-și conserva biserica, așa precum o moscenise dela proto-părinți poporul românesc a renunțat veacuri întregi la viéța publică politică“. 2)

ad III. Înainte de a fi fost cunoscut manifestul original românesc din 7 Octomvre 1698 subscris de Atanasiu și 34 protopopi nu s'a potut forma o judecată istorică carea să corespundă realității asupra modului, și formei, în care s'a inițiat și sêvêșit actul unirii, — deórece judecata și judecățile, ce au esistat în trecut, au fost basate pre traduceri latinesci, cari nici pre departe nu consună cu manifestul original românesc edat de sinodul din 7 Octomvre 1698. De aci a provenit apoi părerea greșită, că Românii s'ar fi unit cu biserica Romii, ca să scape de persecuțiunile calvinesci, și că întrând în legătură cu biserica Romii să obțină favoruri politice și să-li-se deschidă calea spre dezvoltare pre terenul cultural. Acéstă părere emanéză cu deosebire din manifestul, carele în traduceri latinesci se ascrie a fi fost edat de un sinod ținut sub Teofil în luna lui Faur 1697. Decursul acestui sinod l'am înregistrat și noi după Barițiu cu ocasiunea, când am vorbit despre situațiunea bisericescă sub Metropolitul Teofil. Am făcut acésta spre scopul, ca cu atât mai ușor să-ne putem lămuri asupra întrebării, dacă a potut, seau nu să existe faptice un astfeliu de manifest, și acésta cu atât mai vêrtos, cu cât acéstă părere este încă și astăzi fórte răspândită.

Edarea unui manifest de unire prin un sinod ținut sub Teofil așa, precum îl-înfățișéză actele latinesci a fost trasă la îndoielă până acum din punct de vedere formal, 3) și anume din motivul, că sub Teofil nu s'ar fi potut ținé un sinod al bisericii ortodoxe române, fără să fiă fost de față superintendentul calvinesc. Pre lângă acest motiv formal vorbesce însă cu tótă tăria contra unui astfeliu de manifest faptul lămurit, că manifestul original românesc din 7 Octomvre 1698 nu amintescă cu nici un cuvênt despre o unire în cele 4 puncte dogmatice cunoscute, precum se infiltraseră acestea în manifestul, despre care se afirmă în actele latinesci, că ar fi fost edat prin un sinod ținut sub Teofil. Dovada cea mai puternică însă, că un astfeliu de manifest n'a esistat este raportul iesuitului Gabriel Kapi, superiorul „Mi-

2) Barițiu: Părți alese din Istoria Transilvaniei.

3) Veți: Crișanu: Adaus la istoria unițirii bisericesci a Românilor din Transilvania sub Leopold I, și: Dr. G Popoviciu „Unirea Românilor din Transilvania sub Leopold I.“

ssiunei de propaganda catolică în Dacia“ subșternut sub datul 14 Martie 1701 cardinalului Collonici, în carele acesta îi scrie, că de astă dată, se-se mulțămescă numai cu „primirea unirii în principiu;“ și acésta de sigur din motivul, că vre un manifest, în carele s'ar fi dechiarat cineva dintre români că adoptă unirea în cele 4 puncte până la datul 14 Martie 1701 n'a esistat.

Din cele șise urmăză, că vre un manifest de unire de cuprinsul celui ce se ascrie, că s'ar fi edat de un sinod afirmative ținut sub Teofil nu s'a edat. Astfeliu, așa se vede n'a potut esista nici motivul, pentru carele se afirmă în antecedentele acelu sinod, că Teofil și sinodul s'ar fi dechiarat pentru unire, și anume că la acésta s'ar fi văduț îndemnați, ca să scape de persecuțiunile calvinesci. Pre timpul lui Teofil și de altcum puterea de mai nainte a Calvinilor începuse a slăbi. Cu atât mai puțin a potut exista acest motiv pre timpul lui Atanasiu, — după ce adevă se enunțase dela prénaltul Tron prin diploma din 14 Aprile 1698, că românilor le stă în voia a-se uni cu vre una din cele 4 confessiuni recepte, seau a remâne în statul religiunii lor.

De silă deci n'a potut să fiă vorbă, și dacă Atanasiu și cei 34 de protopopi s'au dechiarat în principiu pentru unire, dênșii „au lucrat,“ precum dice Barițiu „sub influința oratoriă persuasivă a iesușilor 4)“

Adaogem în fine de altcum, că nici Atanasiu ca Archiereu ortodocs nici cei 34 de protopopi întruniți sub dênșul în un sinod provincial nu au fost competenți a-se pronunța în materiă de credință, de-orece acésta este după priincipiile de drept ale bisericii, rezervat numai sinódelor eca-menice.

Despre Milostenie.

(După Ioan Chrisostom.)

(Continuare.)

Cine deci sunt acești sfinți, și pentru ce este el așa de îngrijat de ei, am arătat-o de ajuns. Acum trebuie însă să cercetăm, pentru-ce amintește pe Galateni. Dece nu dice așa: „Ce s'atinge de colecta pentru sfinți, faceți-o deci; în ziua primă din fie-care săptămână să pună fie-care din voi la o parte . . . etc? Dece amintește el de Galateni după cuvintele: „Ce s'atinge de colecta pentru sfinți, continuând: „precum am poruncit bisericilor Galației, deci faceți și voi așa?“ Dece face el acésta, și dece nu

amintește o cetate sau două sau trei ci un popor întreg? Pentru d'ai face mai aplicați spre dârnicie, și ca lauda altora să le fie un îndemn spre emulațiune. Apoi dă și inviațiuni în privința celor poruncite. În prima și din fie-care săptămână, dice el „fie-care din voi să pună de o parte, adunând ce nu-i cade spre greutate, ca nu după ce voi fi venit eu să se facă colecte.“ Deci în prima și a săptămânei — sub acésta înțelege el Dumineca.

Dece hotărășce el togmai ziua acésta pentru colecte? Dece nu dice a doua ori a treia și, ori Sâmbăta? Nu din întâmplare, nu fără motiv. Voi, ca și prin alegerea zilei, să-și creeze un mijloc, prin care să facă pe dătători mai aplecați. Și într'adevăr dela alegerea potrivită a timpului depinde foarte mult succesul lucrurilor. Dar voi pôte cugetați, ce oferă Dumineca, ca cineva să fie mai aplicat spre milostenie? La acésta contibue reținerca dela tot lucrul în ziua acésta și dispozițiunea mai veselă, care obține din liniștea răpaosului, mai mult însă, că în acésta și am fost înzestrați cu nenumărate bunătăți. Pentru-că în acésta și s'a nimicit mórtea, s'a dâșridicat blăștamul, păcatele s'au stêrpit pórta infernului sfărmată, diavolul încătușat, resboiul cel lung finit, neamul omenesc împecat cu D-șeu, și ridicat la onórea cea de mai nainte, sau cu mult mai mare decât cea de mai nainte. În ziua acésta a văduț sórele — priveșce minunată, și uimitóre! — un om devenit nemuritoriu. Prin acestea și alte asemenea voeșce Paul să ne însuflețiască; de aceea determinează ziua, de aceea sprijineșce el provocarea sa prin alegerea acestei zile, și strigă deodată fiecărui: meditează, o omule, cât de mari și numérose sunt grațiile, pe cari le-ai primit în ziua acésta, cât de mare stricăciunea de care ai fost scăpat în ziua acésta; cugetă ce ai fost mai nainte, și ce ai devenit după aceea. Dacă mulți ómeni pentru gloriificarea zilei nașcerii lor dau ospete, și împart și daruri, ér mulți sclavi petrec ziua eliberării lor într'un mod deosebit: atunci trebuie să onorăm Dumineca cu mult mai mult; pentru-că acésta și se pôte numi cu bun motiv ziua nașcerii întreg genului omenesc. Am fost pierduți, și éráși aflați am fost morți și deșteptați la o nouă viață, am fost inimici și am fost împecați. De aceea se și cuvine, că acésta și se o petrecem într'un mod adevărat creștinesc, nu în ospete, bêturi și jocuri, ci prin mai mare dare de milostenie fraților nostri lipsiți de mijloce. Acele cuvinte rostite de apostolul nu au fost îndreptate numai Corintenilor; nu, ele au valóre și pentru noi toți, și pentru cei care vor veni după noi. Să facem și noi ce a ordonat Paul. Fiecare să pună deoparte banii de Duminecă pentru D-șeu. Faceți-vi-o de regulă, de obicei neschimbabil. Atunci nu mai avem lipsă de îndemnări și sfătuiri; căci mai bine decât prin cuvinte îndemnătóre se pôte aduce la bun finit un lucru bun prin un obicei întărit prin timp. Dacă ne-o facem acésta de lege, a pune ceva de-o parte Dumineca pentru aju-

4) Barițiu opul citat.

torarea sêracilor, atunci nu vom deveni infideli acestei legi nici în timpuri de mare lipsă.

După cuvintele: „în fiecare primă a săptămânei apoi continuă Paul „fiecare din voi să pună“ etc. Nu vorbesc eu numai bogăților, voește el să dăcă, ci și sêracilor; nu numai celor liberi, ci și servitorilor; nu numai hârbaților ci și femeilor. Nici unul să nu fie liber pe acest angajament fiecare fără excepțiune să dea partea sa. Pentru-că nici sârăcia nu este nici o piedecă pentru solvirea unei ast-feliu de dări. 1) Dacă tu ai fi și mai sêrac, nu ești mai sârăc ca aceea vèduvă, care s'a lipsit de intrêga ei avuție. Dacă tu ai fi și mai lipsit, totuș nu ești mai lipsit ca aceea vèduvă sidonă, care avea numai o mână de făină, și cu tôte acestea nu heșită d'a o împărți cu profetul. 2) Acéstă femeie vedea provisiunea ei terminată, vedea copiii stând împrejurul ei, vedea fômea năvălind înăuntru — și totuș primî pe profet.

(Va urma)

Gramatica Română

pentru învățământul secundar de Ioan Petranu profesor. Partea I. Etimologia. Editura autorului. Arad 1896.

Sub acest titlu a apărut zilele acestea un manual de 157 pagini (octav mare). Cartea cuprinde partea I. a gramaticii: *Etimologia*. Întreg materialul este împărțit în două părți partea I.: *Fonologia* (pag. 1—20) tratéză despre sunete, ortografie, silabă, ton (accent) și legile fonetice. Partea II. *Morfologie* (pag. 28—157) tratează despre formarea vorbelor. Înainte de tratarea părților vorbirei autorul expune pe pag. 21—28 noțiunile elementare din Sintaxă, spre a ușura în chipul acesta înțelegerea întregului material.

După fiecare capitol urmează o recapitulațiune în formă de întrebări. Afară de exemplele date la fiecare regulă autorul a mai întrefesut în manual 110 deprinderi, cari au de scop, ca elevii să aprofundeze cu atât mai bine materia. Exemplele fiind luate mai ales din cărțile sfinte, din proverbele poporului nostru și din scriitorii clasici, sunt foarte instructive și înalță valoarea cărții.

Atât din punct de vedere al științei, cât și din cel al cerințelor metodice, acest manual corespunde pe deplin așteptărilor. Stilul este clar și simplu. Ortografia este cea academică. Autorul însă se abate mult-puțin dela acéstă sistemă. Abaterile sale

¹ Luca 21, 2.

² III Impêrați 17, 10.

însă nu sunt esențiale, și cele mai multe din ele sunt foarte basate. Astfeliu autorul notéză pe accentuat la cuvintele terminate în *ii*; de ex. *avutții*, *albii*, *flămânđii* etc. și în chipul acesta deosebește și în scriere aceste cuvinte de: *avutii*, *albi*, *flămânđii* etc. Pe *z* numai în forme flexionare îl scrie cu *đ*: *cređi*, *brađi*, dar *Dumnezeu*, *rază* etc.

Peste tot cartea e scrisă cu multă diligență, temeinicie și cunoștință de cauză, de aceea o și recomandăm cu tótă căldura bărbaților noștrii de școlă. Sperăm, că D-nul Petranu, care prin acest manual face foarte bun servici școlii, cât mai curând va scóte la lumină și partea sintactică a gramaticii sale.

Prețul unui exemplar este 1 fl., iar pentru învățători numai 70 cr.

Un examen în Izvin.

O datorință sacră împune tuturor a remunera cu multămită publică, zelozia și activitatea unor învățători demni misiunii lor; cari își sacrifică tôte puterile fizice și spirituale; pentru înaintarea poporului său; în tot ce este bun și frumos, pentru al ferici pe el.

Eram pe băncile școlii, când iubitul nostru profesor din științele pedagogice Dr. Petru Pipoșiu la diferite prelegeri didactice, ne îndemna, ca se cercetăm pe respectivii învățători experți populari, dela cari cei tineri absolvenți, am puté culege și aduna nouă cunoștințe; depunându-le lângă tesaurul cel modest câștigat pe băncile preparandiale.

Ca cuvinte sublime mi-le-am imprimat bine în memorie.

Am cercetat a treia óră esamenul final școlastic a D-lui învățătoriu Ioan Mateica.

O zi de serbătóre a fost pentru locuitorii din Izvin ziua de 28 Maiu st. v.; și asta din două puncte de vedere și anume: esamenul final școlastic din a 1895/6 și ultimul esamen al D-lui învățătoriu Ioan Mateica. La tótă ocașiunea putea ori și cine se-și completeze metodel în respectivul obiect de învățământ, despre carele eugeta, că îi este dificil de a-l propune după principiile teoretice metodice-didactice. — E un adevér, că teoriei îi premerge praca; ér teoria bine însușită completată fiind cu praca duce la perfecțiune.

Esamenul D-lui învățătoriu Ioan Mateica s'a început la órele $\frac{3}{4}$ pe 8 a. m. sub presidenția P. O. D. Dr. Traian Puticiu prot. și insp. scol.; și fiind programul abundând în materie, s'au exauriat abia la órele 12.

Obiectele de învățământ propuse în decursul anului școlar au fost numérose, conform planului de învățământ și anume: Religionea, limba rămână cu esercițiile intuitive, cetitul, scrisul și gramatica; limba magiară, matematica, aritmetica, geometria și desenul, — geografia, istoria patriei, constituția, economia, istoria naturală fizica, cantul și gimnastica.

Din cele esperiate s'au vădut, că Dl învățatoriu Ioan Mateica, numai mare pond a pus pe exercițiile intuitive. Ca basa progresului frumos și eminent, și-a ținut în vedere exercițiile intuitive; fiind tractate astfel obiectele de învățământ, numai în mod intuitiv. Ce atinge metoda D-Sale, e foarte corect și corespunzătoriu metodului modern. — Materie abundanță și bine aleasă am vădut și auzit.

Elevii împărțiți în șase clase, în deosebi după individualitatea lor cu toți au răspuns cu o precisiune bine pronunțată gramaticalmente — întrebărilor D-lui învățatoriu Ioan Mateica. — O impresie vie; un rezultat bun asupra celor asistenți.

În deosebi mulțimea aparatelor fizice și geometrice, precum și descrierea lor corectă ne-a pus în uimire. — Etimologia, Sintaxa, Stilul, Ortografia nu a lipsit. Din aritmetică s'au propus: regula societății, regula de trei simplă, regula amestecării, a censului simplu ș. a.

Cugetam, că mă aflu în un atare examen facultativ, auzind de mișcările pământului despre forma lui globosă, ntunecimea de lună și soare ș. a. precum și comentările relative la ele.

D-nul Mateica după o muncă roditoare de 22 de ani servicii a ajuns vremea, ca se pörte titlul frumos de „învățatoriu pensionat.“

Dău să-i binecuvinteze sămânța cultivată cu îngrijire părintească; pentru clădirea și înflorirea bunei stări materiale, spirituale și morale a poporului românesc din Izvin.

La examen au asistat mai mulți d-ni învățatori și alți inteligenți din jur. Comitetul și Epitropia parochială și Antistia comunală și mulți poporeni.

Dela orele 3—6 p. m. s'au ținut examenul fetiților din Izvin. D-șora învățătoarea a produs un frumos rezultat cu elevele.

Lucrurile de mână, atérnate de pereții salei de învățământ erau bine și frumos lucrate.

La finea examenelor D-nul Mateica în frumoșe cuvinte își luă rămas bun dela cei prezenți dela comitetul și epitropia paroch.

Sara ne-am depărtat cu frumoșe souveniri din Izvin.

A. Badescu.
învățător.

D I V E R S E.

* *Distincțiune.* Pré Sântia Sa părintele Episcop al Aradului Ioan Meșian a fost distins de Majestatea Sa pré gloriosul nostru Împărat și Rege apostolic Francisc Iosif Antăiul cu crucea cea mare a ordinului Francisc-Iosefin. Felicitând pre Pré Sântia Sa din incidentul acestei distincțiuni primite dela préinaltul Tron, rogăm pre Dumneșeu să-l țină întru mulți fericiți ani, ca să pötă continua tot cu mai mult succes activitatea și îngrijirea neobosită pentru prosperarea sfintei nōstre biserici și a poporului credincios!

* *Examenele în institutul ped.-teol din Arad* la finea anului școl. 1895/6 se vor tiné după următoarea programă:

Joi în 18 Iunie st. n. dela 8—10 ore a. m. cursul IV. prep. limba maghiară. Dela 3—6 ore p. m. examen cu cursul pregătitoriu.

Vineri în 19 Iunie st. n. dela 8—10 a. m. cursul IV ped: Religiunea. Științele pedagogice, Româna; Fizica, Germăna. Dela 3—6 ore p. m. examen cu școala de aplicațiune.

Sâmbătă în 20 Iunie st. n. dela 8—10 ore a. m. cursul IV pedagogic: Algebra, Istoria universală, Geometria, Constituția, Geografia, Higiena. Dela 3—6 p. m. cursul I preparandial: Religiunea, Romăna, Maghiara, Germăna.

Luni în 22 Iunie st. n. dela 8—10 ore a. m. curs III teol.: Pastorală, Catechetica, Liturgica, Higiena. Dela 10—12 ore a. m. cursul III prep: Religiunea, Pedagogia, Aritmetica, Geometria, Germăna. Dela 3—6 p. m. cursul II prep: Religiunea, Psihologia, Geografia, Romăna, Germăna.

Marti în 23 Iunie st. n. dela 8—10 a. m. cursul II teol: Morala, Pedagogia Dela 10—12 ore a. m. cursul I teol: Studiul biblic, Teologia fundamentală, Economia. Dela 3—6 ore p. m. cursul I—III teol: Cant și Tipic.

Mercuri în 24 Iunie st. n. Dela 8—10 ore a. m. cursul II prep: Istoria patriei, Geometria, Aritmetica, Maghiara, Istoria naturală. Dela 3—6 ore p. m. curs I—IV prep: Cant și Tipic.

Joi în 25 Iunie st. n. dela 8—10 ore a. m. curs. II teol: Dogmatica, Istoria bisericească. Dela 10—12 ore a. m. cursul III prep: Maghiara, Romăna, Geografia, Istoria universală, Chemia. Dela 3—6 ore p. m. cursul III teol: Dreptul canonic, Istoria bisericească, Esegesa, Omiletica, Constituția.

Vineri în 26 Iunie st. n. Dela 8—10 ore a. m. cursul I teol: Istoria bisericească, Romăna, Pedagogia Dela 10—12 ore a. m. cursul II teol: Studiul biblic, Romăna. Dela 3—6 ore p. m. cursul I prep. Geografia, Istoria naturală, Aritmetica.

Sâmbătă în 27 Iunie st. n. Dela 5—6 ore p. m. cursurile I—IV prep: Gimnastica.

Duminică în 28 Iunie st. n. Te Deum și cetirea clasificățiunilor.

Luni în 29 Iunie st. n. examen cu privatistele.

* *Inaugurarea monumentelor lui Kogălniceanu și Alexandri.* Sêrbarea inaugurării monumentelor nemuritorilor Mihail Kogălniceanu și Vasilie Alexandri se sêvêrșeșce astăzi la 2/14 c. în orașul Băcău. Bustul în bronz al lui Mihail Kogălniceanu a fost oferit orașului de d-nii Urechia și Hegel, ér bustul lui Vasilie Alexandri, sculptat de d-l Hegel, a fost făcut prin subscripțiune publică, prin stăruințele unui comitet ad-hoc.

* *O artistă în ajunare.* Ne putem încă aduce aminte de renumitul postitor Dr. Tanner, care a ajuns la 40 de zile. După dînsul arta de a ajuna s'a desvoltat într'un fel de sport, care câștigă tot mai mulți adepți. Abia isprăvise exploratorul african Succî perîoda sa de a-

tun, și de-odată iese la ivelă un Francez, care trăia în Anglia, cu numele Jacques, și ca e promise, că va întrece pe Succi în arta postului. Dar postul acestora nu însemnă nimica față de acela al unei fete, care a trăit în secolul al 16-lea, și despre care ne povestește un contemporan cu numele Elia Molery. Ea se numia Apollonia Schreyer. S'a născut într'un sat mic din Elveția. Educată și nutrită ca toți copiii, începù dînsa, cam la anul, 1588, să aibă așa de mare scârbă de mâncările calde, încât 18 luni de-arîndul nu pută gusta nici o mâncare caldă. Cu tôte acestea ea ajută părinților săi în menaj. Dela anul 1590, se desgustă și de mâncările reci, precum și de ori-ce băătură, astfel, că nu mai gusta nici o mâncare, nici o băătură. Ea începù a slăbi, nu mai avea nici salivă, pulsul și funcțiunile inimii se slăbiră și tinera fată abia mai putea să părăsescă patul. Cătră sfîrșitul lunii lui Aprilie, anul 1602, aflară notabilii din Berna despre acest post singular, și fiind-că presupuneau, că este o înșelăciune la mijloc, chemară pe mama împreună cu fiică-sa în oraș, internară pe fată în spitalul „Insula“ și puseră lângă dînsa un păzitor, care să observe ca nu cumva să 'i-se dea mâncare. Dar' nu s'a putut descoperi nici o urmă de înșelăciune. Apollonia nu cerea nici odată mâncare ori băătură; ér' dacă îi oferiau le respingea cu scârbă dela sine, ca ori-ce doctorie. După-ce nu se potù constata nici o înșelătorie, autoritățile din Berna deteră ordin, ca mama și cu fiica să se întorcă acasă în satul lor. Elvețienii o considerară ca o minune a lui D-șeu, și-i păstrară multă vreme amintirea. Acasă a mai trăit fata mai mult timp în acea stare. Nu se știe, când a murit și care a fost cauza morții sale.

* *Medicul de curte.* Augustin Flaubert care era fôrte iubit în Tuillerii, odată s'a bolnăvit fôrte greu. Imperătésa Eugenia și-a trimis medicul seu la dînsul, dar Flaubert a refuzat a-l primi. După însănătoșare prezentându-se pentru prima-dată la curte, împérătésa l'a întrebat:

— Iubite magistre, pentru ce n'ai voit a primi pe medicul meu?

Nu s'ar fi cuvenit; — response Flaubert cu un surris dubios — medicul de curte al Maiestății Tale, este numai pentru cei nemuritori.

* *Societate română în München.* Tinerimea română studiósă în München, capitala Bavariei, s'a constituit în o societate de lectură cu numele „România“.

* *Incediu.* Duminecă în 7 Iunie st. n. a ars în Delatyn (Galiția) peste 50 de case, între care și două hoteluri.

Concurse.

Pentru alegerea de învățetoriu la stațiunea devenită vacantă din Dubestiu, se escrie concurs pre ziua de 18/30 August a. c.

Emolumintele sunt: 1. Pe lângă cuartir în edificiul școlii cu grădină de ½ juger. 2. Salariu în numărariu, 280 fl. v. a. 3. 2 jugere de pământ estravilan cu 20 fl. 4. Pentru lemne de încălzit și sala de învățemânt 24 fl. v. a. 5. Pentru scripturistica 5 fl. 6. Pentru conferință 8 fl.

Doritori de a ocupa acéstă stațiunea au a se presenta în vre-o Duminecă séu sêrbătore, spre a-și arêta desteritatea în cântare și tipic până la terminul indicat.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu mine: ADAM ROSA m. p. inspect. școl.

— □ —

Pentru deplinirea capelâniei temporale pe lângă vèranul paroch Aurel Popovici din Chișoda (protopresbiteratul Timișorii) se escrie prin acésta concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școla“.

Parochia fiind de clasa a două, dela recurenții se cere cvalificațiunea prescrisă în § 15 l. b) Alesul capelan se va bucura cât timp va fi parochul în viață de jumêrarea tuturor beneficiilor parochiale: din sesiune, stolă și birul usuat.

Recurenții au să-și înainteze recursele lor la Prea On. oficiu ppresbiteral al Timișorii (Fabric); și să se presenteze în s. biserică de acolo, cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parochii — spre a-și arêta desteritatea omiletică și rituală.

Comitetul parochial

Cu consensul ppresb, Dr. TR. PUTICI m. p.

— □ —

Prin reposarea parochului George Miclêu devenind vacantă parochia a două din Secusigiu (ppresbiteratul Timișorii), pentru deplinirea ei se escrie prin acésta concurs cu termin de 30 de zile, dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școla“.

Beneficiul parochial, constătător din una sesiune parochială, stola și birul usuat — face anual cel puțin 800 fl. v. a. Orfanei compete, jumêtate pe un an întreg, conform § 8 din Regulamentul pentru parochii.

Dela recurenți se recere cvalificațiunea prescrisă în § 15 l. a) Rêcursele sunt a se trimite la Prea On. oficiu ppresbiteral al Timișorii (Fabric). Recurenții vor avê să se presente cu observarea § 18 din Regulamentul pentru parochii, în s. biserică de acolo, spre a-și arêta desteritatea omiletică și rituală.

Dat, din ședința comitetului parochial, ținută în Secusigiu la 2/14 Mai 1896.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb.; Dr. TR. PUTICI m. p.

— □ —

Prin strêmutare devenind vacantă parochia a două din Seceani (ppresbiteratul Timișorii), în conformitate cu rezoluțiunea Ven. Consistoriuu dto 8/20 Aprilie 1896 Nrul 1007/96, pentru deplinirea ei prin acésta se escrie concurs, cu termin de 30 de zile dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școla“.

Beneficiul parochial, constătător din sesiunea parochială, stola și birul usuat face cel puțin 850 fl. Deci dela recurenți se recere cvalificațiunea prescrisă în § 15 l. a) a Regulamentului pentru parochii, Recursele adjustate cu documente originale sunt a se trimite la Prea On. oficiu ppresbiteral al Timișorii (Fabric). Recurenții vor avê să se presente cu observarea § 18 din Reg. pentru parochii, în s. biserică de acolo — spre a-și arêta desteritatea omiletică și rituală.

Comitetul parochial

Cu consensul ppresb.: Dr. TR. PUTICI m. p.

— □ —